

Sygn. akt III UK 48/09

WYROK
W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 13 listopada 2009 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Kazimierz Jaśkowski (przewodniczący)

SSN Jerzy Kwaśniewski

SSN Jolanta Strusińska-Żukowska (sprawozdawca)

w sprawie z odwołania D. C.

od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych

o prawo do renty,

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy, Ubezpieczeń

Społecznych i Spraw Publicznych w dniu 13 listopada 2009 r.,

skargi kasacyjnej Prokuratora Generalnego od postanowienia Sądu Apelacyjnego z dnia 18 marca 2009 r.,

**uchyla zaskarżone postanowienie w punkcie 1 i przekazuje
sprawę w tym zakresie Sądowi Apelacyjnemu do ponownego
rozpoznania.**

Uzasadnienie

Sąd Apelacyjny – Sąd Pracy i Ubezpieczeń Społecznych postanowieniem z dnia 18 marca 2009 r. oddalił zażalenie wnioskodawcy na postanowienie Sądu Okręgowego w Z. z dnia 28 stycznia 2009 r. odrzucające odwołanie D. C. od decyzji Zakładu Ubezpieczeń Społecznych z dnia 14 listopada 2008 r. odmawiającej prawa do renty z tytułu niezdolności do pracy.

Sąd odwoławczy podniósł, że zgodnie z niewadliwymi ustaleniami Sądu pierwszej instancji, wnioskodawca pozostawał w ubezpieczeniu jedynie do dnia 25 kwietnia 2004 r. Prawomocnym wyrokiem z dnia 21 września 2006 r. Sąd Okręgowy w Z. oddalił jego odwołanie od decyzji organu rentowego z 23 września 2005 r. odmawiającej prawa do renty, ustalając że wnioskodawca jest zdolny do pracy. Odwołanie D. C. od kolejnej decyzji w tym samym przedmiocie oddalone zostało prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Z. z dnia 25 stycznia 2008 r. również z powodu niespełnienia przesłanki niezdolności do pracy. Wyrok ten został uchylony wyrokiem Sądu Apelacyjnego z dnia 14 maja 2008 r., a odwołanie odrzucone w związku z powagą rzeczy osądzonej.

Zdaniem Sądu drugiej instancji, Sąd Okręgowy prawidłowo przyjął również, iż sprawa o to samo roszczenie co w niniejszej sprawie została już prawomocnie rozstrzygnięta wyrokiem Sądu Okręgowego w Z. z dnia 21 września 2006 r. Wnioskodawca, składając w dniu 25 lipca 2008 r. ponowny wniosek o rentę z tytułu niezdolności do pracy w istocie oparł bowiem swoje żądanie na tej samej podstawie faktycznej i prawnej. Prawomocny wyrok z dnia 21 września 2006 r. przesądza, iż wnioskodawca nie może skutecznie powoływać się na powstanie niezdolności do pracy w ciągu 18 miesięcy od ustania okresu ubezpieczenia, tj. od 25 kwietnia 2004 r., skoro tym orzeczeniem odmówiono mu prawa do świadczenia z uwagi na niespełnienie tego warunku. Ustalenia dokonane w zakończonym prawomocnie postępowaniu nie mogą być podważane z uwagi na powagę rzeczy osądzonej. Ponowne ustalenie uprawnień wnioskodawcy do renty byłoby możliwe tylko wtedy, gdyby powołał się na nowe okoliczności mające wpływ na to uprawnienie, a taka sytuacja nie zachodzi w niniejszej sprawie.

Skargę kasacyjną od postanowienia Sądu Apelacyjnego wywiódł Prokurator Generalny, opierając ją na podstawie naruszenia przepisów postępowania – art.

199 § 1 pkt 2 k.p.c. poprzez jego niewłaściwe zastosowanie i wnosząc o uchylenie tego orzeczenia oraz przekazanie sprawy Sądowi drugiej instancji do ponownego rozpoznania.

W uzasadnieniu skargi podniesiono w szczególności, że decyzja organu rentowego z 11 listopada 2008 r. nie była wcześniej przedmiotem kontroli sądowej, zaś w odwołaniu od niej wnioskodawca powoływał się na to, że Komisja Lekarska ZUS orzeczeniem z dnia 17 października 2008 r. ustaliła, że jest on częściowo niezdolny do pracy. Nie można zatem uznać, że zachodzi tożsamość przedmiotowo – podmiotowa sprawy uzasadniająca odrzucenie odwołania na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Istnieje bowiem nowy, bo powstały po zakończeniu poprzedniego postępowania, dowód uzasadniający merytoryczne rozpoznanie odwołania. Autor skargi podkreślił nadto, że w odniesieniu do stosunków ubezpieczenia społecznego powaga rzeczy osądzonej ma walor szczególny, który ogranicza jej praktyczne znaczenie. Rozstrzygnięcia sądowe w sprawach tego rodzaju ustalają treść łączącego strony stosunku prawnego w chwili wyrokowania. Nowe zdarzenia zachodzące po uprawomocnieniu się orzeczenia mogą spowodować przekształcenie treści praw i obowiązków stron stosunku ubezpieczenia społecznego. Zasadą rządzącą tym stosunkiem jest możliwość wzruszenia ustaleń stanowiących podstawę prawomocności orzeczeń, także przez wydanie nowej decyzji organu rentowego i późniejszą jej sądową kontrolę. Sąd Apelacyjny niezasadnie zatem zastosował w niniejszej sprawie instytucję powagi rzeczy osądzonej, bo odwołanie wnioskodawcy powinno być rozpoznane merytorycznie.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

W postępowaniu toczącym się na zasadach ogólnych dopuszczalne jest ponowne dochodzenie roszczeń mimo uprzedniego prawomocnego oddalenia powództwa, na przykład w sytuacji, gdy roszczenie stało się wymagalne dopiero po wydaniu prawomocnego wyroku. W takiej sytuacji nie ma zastosowania art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż przedmiotem ponownego postępowania nie jest to samo roszczenie, skoro poprzednio roszczenie nie istniało. Ta sama zasada obowiązuje w sprawach z zakresu ubezpieczeń społecznych o świadczenia emerytalno - rentowe. Zainteresowany, któremu odmówiono przyznania świadczeń z powodu niespełnienia jednego lub kilku wymaganych warunków, nawet w sytuacji, gdy

sprawa została zakończona prawomocnym wyrokiem, może ponownie domagać się tych świadczeń powołując się na późniejsze spełnienie wymaganych warunków. Taka sytuacja miała miejsce w przypadku wnioskodawcy, któremu prawomocnym wyrokiem odmówiono prawa do renty wobec niespełnienia warunku określonego w art. 57 pkt 1 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2009 r. Nr 153, poz. 1227), tj. braku niezdolności do pracy. Sprawa tocząca się przed organem rentowym na skutek wniosku z dnia 25 lipca 2008 r. nie była sprawą „o to samo roszczenie” w rozumieniu art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c. Organ rentowy miał obowiązek wydać decyzję, biorąc pod uwagę stan istniejący w dacie zgłoszenia wniosku. W tej dacie wnioskodawca spełniał warunek niezdolności do pracy, natomiast nie spełniał warunku powstania tej niezdolności w ciągu 18 miesięcy od ustania zatrudnienia. Od decyzji odmawiającej przyznania świadczenia przysługiwało wnioskodawcy odwołanie na zasadach ogólnych, a sąd pracy i ubezpieczeń społecznych miał obowiązek odwołanie to rozpoznać. Wniosek był bowiem oparty na zmienionym od daty wydania prawomocnego wyroku stanie faktycznym, a okoliczność, czy taka zmiana mogła spowodować przyznanie prawa do renty powinna być rozważona przy merytorycznym rozpoznaniu sprawy, jednakże z uwzględnieniem, iż prawomocnym wyrokiem Sądu Okręgowego w Z. z dnia 21 września 2006 r. odmówiono prawa do świadczenia z uwagi na brak niezdolności do pracy. Inaczej rzecz ujmując, Sąd przy rozpoznawaniu niniejszej sprawy był związany poczynionym w poprzednim postępowaniu ustaleniem co do braku niezdolności do pracy na dzień prawomocnego zakończenia postępowania w sprawie IV U .../05. Jak wskazał Sąd Najwyższy w uzasadnieniu wyroku z dnia 6 stycznia 2009 r., I UK 209/08 (niepublikowany) zachodziła zatem swoista prekluzja związana z niedopuszczalnością dokonania innego ustalenia w tym zakresie. Jeżeli bowiem prawomocnym wyrokiem odmówiono przyznania prawa do świadczenia wobec niespełnienia wymaganych warunków, w ponownym postępowaniu nie można skutecznie powoływać się na to, że warunki te przed prawomocnym zakończeniem postępowania w poprzedniej sprawie były spełnione, chyba że zachodzą podstawy do wzruszenia ustaleń prawomocnego orzeczenia po ponownym rozpoznaniu sprawy na wniosek osoby zainteresowanej lub z urzędu, co może nastąpić, gdy po

uprawomocnieniu się decyzji w sprawie świadczeń zostaną przedłożone nowe dowody lub ujawnione okoliczności istniejące przed wydaniem decyzji, które mają wpływ na prawo do świadczeń lub na ich wysokość (por. art. 114 ust. 1 i 2 ustawy z dnia 17 grudnia 1998 r. o emeryturach i rentach z Funduszu Ubezpieczeń Społecznych). Zasadą rządzącą stosunkami prawnymi ubezpieczenia społecznego jest bowiem właśnie to, że zmiana okoliczności lub ujawnienie nowych dowodów zawsze otwiera drogę do ponownego rozpoznania sprawy.

Od decyzji wydanej w załatwieniu ponownego wniosku ubezpieczonego o rentę z tytułu niezdolności do pracy przysługuje odwołanie na zasadach ogólnych na podstawie art. 83 ust. 2 ustawy z dnia 13 października 1998 r. o systemie ubezpieczeń społecznych (jednolity tekst: Dz.U. z 2007 r. Nr 11, poz. 74 ze zm.). Nie podlega ono przy tym odrzuceniu na podstawie art. 199 § 1 pkt 2 k.p.c., gdyż sprawa dotyczy innej materii niż przedmiot postępowania zakończonego prawomocnym wyrokiem, niezależnie od tego, czy chodzi o wznowienie poprzedniego postępowania, czy też o zmienione w stosunku do podstawy prawomocnego rozstrzygnięcia okoliczności faktyczne.

Skarga kasacyjna Prokuratora Generalnego okazała się zatem uzasadniona, wobec czego Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁵ § 1 k.p.c. orzekł jak w sentencji.